

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciskanska ulica št. 8 (iskarna l. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21:60, polletna K 10:80, četrtletna K 5:40, mesečna K 1:80; za Nemčijo celoletno K 26:40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna poltlačica 30 vin., pogojen prostor, poslani in reklame 40 vin. — Posamezne številke po 8 vin. Nefrankirana ali premla frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Štev. 369. **V Ljubljani, v četrtek dne 29. avgusta 1912.** **Leto II.**

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in slane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:	
celoletna	K 21:60
polletna	10:80
četrtletna	5:40
mesečna	1:80
Za Nemčijo:	
celoletna	K 26:40
polletna	13:20
četrtletna	6:60
mesečna	2:20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani.

Nemški nacionalci v rokah „Jugoslovanov“.

Jugoslovanski izdajalci kličejo v svoji velikanski zadregi nemške nacionalce Heinemann na pomoč. 192 meščanskih »ljudek« zastopnikov je glasovalo dne 2. julija 1912 proti predlogu sodruga Tomschika za železničarje. Drugih 183 meščanskih, tudi »ljudek« zastopnikov pri glasovanju ni bilo navzočih. Meščanske, takozvane »narodne« stranke, ki hočejo, naj se železničarji pripravijo in sovrzajo med seboj v imenu »naroda«, so dne 2. julija 1912 v bratski složnosti izdale interes železničarjev.

Nam socialnim demokratom se to izdajstvo meščanskih strank napram železničarjem ne zdi čudno. Vemo, da meščanske »narodne« stranke, ki dovoljujejo militarizmu sinove naroda za vzdrževanje reda v notranjem države, torej tudi za obrambo kapitalističnega izkoriščanja; da meščanske stranke, ki so zadnje dni meseca junija 1912 sklenile v § 3. brambnega zakona, da je skupna brambna vojska dolžna tudi za vzdrževanje varnosti in reda v notranjem, in s tem tudi sklenile, da naj dobi delavstvo, če kliče po kruhu, modre krogle v železnicah; da te »narodne« stranke, katerih ni sram, da dajo svoje rojake, če se ustavljajo kapitalističnemu izkoriščanju, posekati in postreliti, ne morejo braniti železničarje pred izkoriščanjem od strani kapitalistične države in privatnih kapitalističnih železniških družb.

Da se skušajo meščanske stranke po dovršenem izdajstvu opravičiti železničarjem, volilcem, je razumljivo. Da pa nacionalne železničarske organizacije, namesto da bi poklicale »narodne« politične stranke in »narodne« poslance zaradi dne 2. julija dovršenega izdajstva na odgovor, branijo izdajalce, to dejstvo dokazuje, da smo imeli prav, ko smo od nekdanjega »narodne« železničarske organizacije niso sposobne zastopati železničarskih koristi, ker so bile ustanovljene pod patronatno meščanstva, ki je nameravalo združiti edinstvo in z njo strokovno politično moč železničarjev in ki si hoče s pomočjo teh »narodnih« organizacij zagotoviti volilce.

Kakor slikata glasili nemškonacionalnih in krščansko-socialnih železničarjev tistih 96

PMILE ZOLA:

Rim. (Dalje.)

Ali Pierre, katerega je abbe Paparelli pravkar pozdravil s pretirano globokim poklonom, z nekakšnim ironičnim posvilo mrmrajoč od premaganega, je zlasti pograbilo žalno veličanstvo teh treh neizmernih, razdelanih soban pred prestolno dvorano, ki je bila ta dan izpremenjena v mrliški prostor, da je v njem počivalo zadnjih dvoje otrok tega doma. Kakšen krasen in brezupen mrtvaški pomp! Vsa na stečaj odprta vrata, praznata prevelikih soban, ki so jih nekoč napolnjevale ogromne množice, zdaj pa je skoznje držala pot do največje žalosti, do konca plemenit Kardinal se je zaprl v svojo malo delavnico, kjer je sprejemal člane obitelji ter intimne prijatelje, ki so mu hoteli izraziti svoje sožalje; donna Serafina si je bila izbrala stransko sobo, pričakujoča znane dame, ki bodo defilirale do večera. Pierre, ki ga je bila Viktorina počela o teh ceremonijah, je moral vstopiti neposredno v mrtvaško dvorano, kjer ga je sprejel zopet globoko se priklanjajoč duhovnik; to je bil zdaj don Vigilio, ki je bil videti, kakor da ga ne spoznava.

Duhovnika je pričakovalo presenečenje. Zamisljal si je bil popolnoma zatemnelo žalobno kapelico, kjer bi gorelo sto in sto sveč vse okrog katafalka, stoječega v sredi dvorane, pregrnjene s črnimi zavesami. Dejali so mu, da sta mrljica tukaj položena na oder, ker je stara, v pritličju ležeča kapela palače že petdeset let zaprta ter se ne rabi, in ker bi bila kardinalova privatna kapelica za ta namen premajhna. Postaviti so morali torej v prestolnici altar, kjer se je od ranega jutra brala maša za mašo. Razumtega so se morale tudi v privatni kapeli neprenehoma brati maše; na dalje so postavili dva druga altarja, enega v

nemškonacionalnih tistih 66 krščansko-socialnih poslancev, ki niso glasovali za predlog Tomschika, kot najhujše prijatelje in socialne demokrate kot najnevarnejše sleparje železničarjev, ravno tako dela tudi »Jugoslovanski železničar« ter se poslužuje, kakor piše sam, dopisa poslanca Heinemann, ki sta ga priobčila v svoji zadnji številki »Eisenbahnbeamtenzeitung« in »Der deutsche Eisenbahner«.

»Jugoslovanski železničar« povzdiguje do neba nemškega junaka Heinemann, ki je 2. julija zbežal pri glasovanju iz zbornice s sledečimi besedami:

»Poslanec Heinemann je nemški nacionalec in kot tak gotovo nasprotnik Slovanov, a priznati se mu mora, da je bil v železničarskem odseku izredno delaven in ima veliko zaslug pri pridobitvah za železničarje.«

Tako smo doživeli zanimiv dogodek, da skuša nemško radikalni Heinemann in kot tak gotovo nasprotnik Slovanov, opravičiti tistih 31 jugoslovanskih izdajalcev, ki niso bili navzoči pri glasovanju o predlogu Tomschika. Ampak v nemško-radikalnem Heinemannu so jugoslovanski izdajalci našli prav nerodnega zagovornika, kar bomo dokazali v sledečem. Nam se zdi čudno, da gospode »obnarodnjake« le ni sram, podajati svojim pristajem take nemške nacionalne neumnosti in laži.

Meščanska šola v Ljubljani.

V občinskem svetu ljubljanskem so zadnjič zopet govorili o ustanovitvi meščanske šole v Ljubljani.

Tudi za nas je ustanovitev meščanske šole velikega pomena in prav meščanskim šolam pripisujemo glede na splošno naobrazbo mas kar največjo važnost.

Med ljudstvom po naših krajih meščanskih šol domala sploh ne poznaajo in smatrajo te gimnazije za one srečne zavode, v katerih edino more človek črpati vir vse modrosti. Seveda je ta nazor docela napačen.

Vse srednje šole podajajo nekako splošno naobrazbo, vendar pa imajo mnogo stvari v svojem načrtu, ki jih v življenju ne potrebujemo nujno in so te šole zasnovane v čisto določene namene, kar je pa nekaj drugega kakor splošna naobrazba v realnih predmetih, ki služijo človeku v praktičnem življenju.

Najbolj prherna višja izobraževališča za nas vsakdanje ljudi, ki si služijo z delom v industriji svoj kruh, so meščanske šole, ker se ta učilišča snujejo po načrtih, kraljevim razmeram in potrebam primernih.

V prejšnjih dobah se pri nas politiki in drugi merodajni faktorji niso kaj posebno brigali za šolstvo. Le prevečkrat so v državnem zboru prodajali svoje glasove za čisto malenkostne koncesije, namesto da bi se bili zavzeli za ustanovitev potrebnega šolstva. Imele so v deželi Kranjski stranke samostojno odločevalno moč, pozneje v kompromisnem razmerju, danes jo imajo klerikalci, toda glede meščanskega šolstva niso gospodje nikoli bili resnobni. Bile so jim meščanske šole Hekuba.

To se sedaj brido maščuje. Ljudstvo je premalo vzgojeno. Neznajčnost in izdajstvo, nizkoto kleeplazstvo in politična nezrelost odločujeta v javnosti, ker se ni skrbelo za to, da bi se bilo podala ljudstvu primerna izobrazba potom šolstva in ne izven šole, na podlagi

mali sobi poleg častnega predsobja, drugega v nekakšnem prizidku, ki je izhajal v drugo predsobje. Tako so duhovniki, zlasti frančiškani, menihi ubogih redov brez prestanka in sočasno doprinali mašno žrtev na teh štiri-ritih oltarjih. Kardinal je želel, da se ne ustavi niti za trenotek tekoča božanska kri v njegovih lihi, da bosta dragi, skupaj ubegli duši izveličani. V žaljuhi palači, v žalobnih dvoranah so neprenehoma pozvnanjali zvončki pri povzdiganju; otožno mrmranje latinskih besed ni utihnilo, in nepretrgoma so se lomile hostije in se praznilo kelih, tako da se ni mogel Bog niti za minuto odstraniti iz tega težkega, po smrti dišečega zraka.

In Pierre je našel na svoje začudenje prestolno dvorano prav tako, kakor jo je bil videl na dan svojega prihoda. Niti onih četrto velikih oken ni bilo zagrnenih; zastori so viseli kakor vsak dan, in plaha, siva, hladna luč mračnega zimskega jutra je silila noter. Se vedno je bilo pod stropom iz pozlačenega izrezljanega lesa videti rdeče stenske tapete, od dolge rabe izgledan brokat z velikimi palmami; tudi stari prestol, k steni obrnjeni naslanjač, je bil tukaj, zaman čakajoč na papeža, ki ne pride nikoli več. Samo poleg tega prestola postavljeni improvizirani oltar je nekoliko izpremenil prostor, iz katerega so bili odnesli tisto malo pohištva, stole, mize, konzole, kar jih je bilo navadno tukaj. V sredi so postavili na nizki stopnici paradni oder, kjer sta ležala Benedeta in Dario pod celimi hribi cvetlic. Ob vzglavju je stalo samo dvoje sveč, na vsaki strani po ena. Drugega nič — nič kakor cvetlice, taka množina cvetlic, da človek ni vedel, v kakšnem vrtu domišljije so jih bili mogli natrgati. Posebno mnogo so bili posuli belih rož. Šopki rož so ležali na postelji, šopki rož so lili s postelje, šopki rož so pokrivali oder in so padali s stopnice dol na krasni tlak dvorane.

katere bi se utegnile slovenske mase poglobiti vsaj v naše domače gospodarske in politične razmere.

V ljudski šoli se učimo brati, pisati, nekoliko računati, tudi vzgajajo nas. Če je učni načrt razdeljen na dva ali tri razrede, pa magari tudi na osem, kar je pa le redkokje, je vendar učni načrt ljudske šole preveč šablonski in preveč mora ljudska šola se ozirati na splošen napredek v razredu, da bi mogla s pridom nadomestovati trirazredne in štirirazredne meščanske šole.

V Ljubljani imamo samo dve mestni slovenski osemrazrednici, in sicer eno deško in eno dekliško, kar nam le potrjuje, da je celo ljudsko šolstvo v Ljubljani premalo razvito.

Obstoječi nedostatk samim nam usiljujejo prepričanje, da je Ljubljana ravna naravnost brezvestno, ker ni v tem pogledu izpopolnjevala šolstva.

Izobrazba, ki jo dobimo v ljudski šoli tvori principe v zakonu predpisane vzgoje, ne polaga se pa tam realne izobrazbe na prvo mesto, zaradi tega je za vsak poklic prevažno, da se izobrazujemo dalje in da se izobrazujemo še pozneje, čemur pa treba primerne podlage, ki je večina še ne more dobiti v ljudski šoli, pač pa nekaj več v meščanski šoli.

Pri nas je treba odvrti preveliki naval v gimnazije in navrniti izobrazbe željno in sposobno mladino v meščanske šole in realke ter strokovne šole.

Jasno je pa, da bo ustanovitev meščanske šole v Ljubljani za mesto precejšnje breme, ki se ga mesto boji. Toda šole so potrebne. Kar se ne da osnovati in ustanoviti v manjšem krogu, če se boji občinski svet zameriti ljubljanskim volilcem, pa se naj osnuje v širšem. Spominjamo se še, da smo priporočali, naj se ljubljanska občina, ki ima tudi sama premalo ljudskih šol, sporazume z moščansko občino in se postavi skupna šola, ker so tudi vsi gospodarski interesi Moščanov in Ljubljančanov tako tesno spojeni, kakor bi to sploh ne bili dve občini. Takrat so naprednjaki hoteli smešiti to misel. Pa so se zaradi tega Moščanom hudo zamerili.

Pri ustanovitvi moščanske šole pa je tak skupni interes še bolj očiten. Ljubljana sama potrebuje meščansko šolo Šiška, Glince-Vič, Moste itd., jo pa tudi potrebujejo. In če se oziramo na kakovost prebivalstva, pa takoj uvidimo, da stanuje v ljubljanski okolici največ delavstva in drugačiji uslužbenec, ki so v službah v mestu Ljubljani, ter da se rekrutira novi delavski naraščaj v tistem razmerju izmed okoliških prebivalcev, ki pa domala vsi potrebujejo več izobrazbe, da bodo prospevali pri svojih obrtih, v obrtni šoli in v življenju vobče. Potreba šol v Ljubljani je danes taka, da če občina osnuje dve meščanski šoli obenem, pa še ne bosta zadoščali.

Imamo pa še na Slovenskem precej večjih industrijskih krajev in prav tistih, ki imajo po dve tri ljudske šole in še več v eni občini, pa nobene meščanske ali kakšne višje organizovane šole. Tudi tam je mladina.

Ker se je v Ljubljani zopet izprožila misel glede ustanovitve meščanske šole, priporočamo, da ljubljanska občina povabi okoliške občine, posebno vse tiste, ki bodo prišle v poštev ob priklonitvi predkrajev mestu Ljubljani,

Pierre se je približal postelji; globoka ginjenost mu je pretresala srce. To dvoje sveč, katerih mala rumena plamenčka je dnevnega svetloba napol dušila, neprikimani, tiho tožeči glasovi v bližini brane maše, presunljivo, zrak otežujoča dišava rož je napolnjevala veliko, zastarelo, prazno dvorano z neskončnim strahom, z brezmejno žalobno tožbo. In nobenega gibljenja, nobene sapice ni bilo čuti, ničesar slišati — ničesar kakor da je od časa do časa kdo izmed navzočih zamolklo zahtel. Sluge doma so se neprenehoma izmenjavali; vedno je stalo njih četrto liki zvesti, zapuštni stražniki ob vzglavju. Od časa do časa je šel konsistorijalni odvetnik Morano, ki se je že od rana bavil z vsem, hitro in s tihim korakom skozi dvorano, na stopnici po se poklekali vsi vstopajoči ter so se jokali in molili. Tudi stari duhovnik, čigar obraza ni bilo mogoče razločiti, je bil tam; tresel se je od bolesti in sklanjal glavo. Zlasti pa ga je ginil pogled na revno oblečeno mlado dekle, katero je imel izprva za služkinjo; bolest jo je tako potrla, da je ležala na tleh kakor kupček bede in žalosti.

Zdaj je pokleknil tudi on in se trudil, da bi od priučenem premikanju ustnic zopet našel latinske besede svetih molitev, ki jih je bil tolikokrat izgovarjal kot duhovnik ob ležišču mrljicev. Naraščajoča razburjenost mu je zmedla spomin; pogreznil se je v krasni in strašni pogled na dvoje ljubečih, od katerih se niso mogle odmakniti oči. Pod množino rož je bilo komaj mogoče zaznavati objeti telesi, ali izpod svilnate, do vratu zgrnjene rjuhe sta moleli glavi. In kako sta bili še lepi, ležeči na skupni blazini, na kateri so se mešali njiju lasje! Bila je lepota naposled zadoščene strasti. Benedeta, za vso večnost ljubeča in zvesta, vzhicihna, ker je izdihnila zadnjo sapo v zadnjem poljubu, si je ohranila svoje božansko se smehljajoče lice. Dario je imel kljub svoji zadnji radosti bo-

na posvetovanje, da se izdela skupno načrt za ustanovitev meščanskih šol.

Delavstvo ima v okoliških občinah velik vpliv in bo gotovo tudi storilo v tem pogledu svojo dolžnost, ker mu je veliko do tega, da se odpre njega otrokom pot do naobrazbe.

Sedaj v jesenski dobi se bodo sestavljali občinski proračuni, pa bi se to vprašanje že lahko upoštevalo.

Pripravimo se torej na Veliko Ljubljano, ki ni več daleč!

Ljubljana in Kranjsko.

— **Predzna ignoranca.** Modrijani pri »Slovaru« bi svojo univerzalno in enciklopedično nevednost radi prikriji in zato postajajo ignorantje predzri. Naj atrgamo le en sam cvet s snočnje gredice, da se razodene njihova vnebovpijoča nevednost. »Socialno demokratični narodnostni program ne more biti nič prida, če se še v socialno demokratični stranki ni obnesel.« Zdi se človeku, da učenjak, ki je pregrešil to bedarijo, ne ve, da je narodnostni program načrt za rešitev narodnega vprašanja v javni upravi, zdi se, da ne ve, da se je separatizem porodil na strokovnem polju in ne v socialno demokratični stranki, in sicer ne vsled narodnostnega programa, temveč iz odporu proti centralističnemu načelu, zdi se skratka, da nič ne ve in da sestavlja besede drugo ob drugo, brez vse soli in brez vsega zmisla, samo da opravi svojo dnevno tlako. Za take učenjake v resnici ni konverzacija o političnih vprašanjih, zanje so vprašanja kakor: koliko je dvakrat dve...

— **Liberalci in reveži.** Iz Zagorja ob Savi nam pišejo: Naši naprednjaki so res mojstri, če gre revežu škodovati. V naši občini je precejšnje število delavcev, ki se ne brigajo za domovinsko pravico; tako je bilo tudi pri Barbari Langger, čeravno že stanuje v zagorski občini čez 34 let, a vendar ni bila sem pristojna. Revica, vdova brez pokojnine čez 70 let stara, je približno pred poltridim letom prišla v občinsko pisarno ter prosila za podporo. Ker je mislila, da je itak že sem pristojna, ker stanuje tako dolgo v Zagorju, Rodoljub Keršnik, ki je na vsak način hotel biti tudi delavski voditelj ranje narodne delavske organizacije, namesto da bi jo bil poučil, da ni pristojna in da mora napraviti prošnjo za sprejem, pa ji je raje prisrkel nekaj podpore na konto njene nekdanje domovinske občine. Šele pozneje je žena pripovedovala drugim, ko je napravila prošnjo za sprejem, ali to je bilo že prepozno. Zakaj takoj, ko je dobila tistih par grošev podpore, si je onemogočila sprejem v občino. S tem je namreč dala vzrok, da jo je lahko večina v občini odklonila. Premožni sloji se povsod branijo revežev v občino, ampak človek, ki hoče biti prijatelj revežem, bi ne smel igrati takšne vloge. Če je žena 34 let živela v zagorski občini je imela gotovo tudi občina nekaj od nje. Torej ni bilo ravno pošteno izrabiti nevednost stare žene in se je tako rešiti iz občine. Ljudje, ki ravnaajo z reveži tako, naj prihodnje le molčijo o delavski prijaznosti. Zagorske delavce pa opozarjamo, kdor stanuje 10 let v zagorski občini, naj ne odlašja s prošnjo za sprejem v občinsko zvezo. Če umrje in ni pristojen v zagorsko občino in čeravno je stanoval že 10 let, imajo žena in otroci vedno sitnosti. Po-

lestnejši izraz — kakor marmor nagrobnih kamnov, ki jih ljubeči zaman objemajo. In njiju oči, ki so se globoko pogrezale druge v druge, so bile široko odprte in so se za večnost gledale z ljubeznijo, katere ne bo nič več motilo.

O Bog, torej je bilo res, da je ljubil to Benedeto z najčistejšo, vsake sebične misli prosto ljubeznijo? Preslastne ure, ki jih je bil preživel v njeni bližini v izbrani prijateljski zvezi, ki je bila tako sladka kakor ljubezen, so ginile Pierra v globočini duše. Ona je bila tako lepa, tako razumna, tako polna plamteče strasti! On sam je bil sanjal take lepe sanje! Njegova osvobodilna bratovska ljubezen je imela oživitvijo čudovito bitje ognjene duše in malomarnega vedenja; v njej je videl ves stari Rim, ki ga je hotel prebuditi in osvojiti za južnjo Italijo. Sanjal je, kako bi jo poučil, kako bi ji razširil srce in duha z ljubeznijo do ubogih in malih, z navalom časovnega usmiljenja z rečmi in bitji. Zdaj bi se ob tej misli lahko nasmehljaj, da mu niso prekipelave solze. Kako je bila dražestna, kadar se je trudila, da bi ga zadovoljila, dasi so ji branile nepremagljive zapreke, da mu ni mogla slediti. Bila je ubogljiva učenka, ali nesposobna resničnega napredka. Kljub temu se mu je nekega dne navidezno približala, kakor da ji je bolest odprla srce za vsako sočutje. Potem je prišla iluzija sreče, pa ni mogla več razumeti bede drugih in se je vsa topila v sebičnosti svoje nade in radosti. Veliki Bog, je li bil to vzrok, da je moralo to na pogin obsojeno pleme tako končati? Včasih je bilo še tako lepo, tako oboževanja vredno, ali tako zakrknjeno napram ljubezni do drugih, napram zakonu altruizma in pravičnosti, ki bi edini še mogel rešiti svet z ureditvijo dela.

redno odpravljajo naši gospodje, ki vladajo v ob-
stali, stare žence.

— **Minister Trnka v Idriji.** Dne 26. t. m. je posetil naše mesto minister javnih del Trnka. Prišel je v Idrijo med 9. in 10. dopoldne z avtomobilom. Najprej si je ogledal rudniške naprave in rudnik. Potem pa čipkarsko in gos-
podijsko šolo. Ob 1. popoldne se mu je pred-
stavilo rudniško uradništvo in nekateri učitelji
in učiteljice. Potem so sledile razne deputacije
in posamezni vsprejemi. To priliko je uporabilo
tudi naše županstvo. Zbralo je deputacijo, ob-
stoječe iz župana Štrausa, ravnatelja drž. re-
valke dr. Bevka in poduradnika v p. A. Knapa.
Deputacije je predstavil deželni poslanec mesta
Idrije g. Gangl. Deputacija je prosila ministra,
naj bi povspešil železniško vprašanje, ki je vi-
talnega pomena za Idrijo. Dalje naj se c. kr.
rud. ljudska šola uvrsti pod naučno minist-
stvo, naj ministrstvo javnih del podpira obrtno
nadaljevalno šolo v Idriji naj določi prispevek
k regulaciji potoka Nikove, naj uvaža zahte-
ve idrijskega delavstva, naj skrbi za usta-
novitev obrtno delavnice za brezposelne, naj
prevredni staro rudniško gledališče prvotnemu
namenu. Minister je izjavil željo, naj mu depu-
tacija te zahteve še pisмено določi. Nato je
sprejel deputacijo delavskih zastopnikov, ki jih
je tudi predstavil poslanec Gangl. Zatem je pri-
šlo na vrsto še več deputacij in posameznih
sprejemov. Delavski deputaciji se je minister
izjavil, da bo nekatere želje delavskih zahtev
vpšteval. Pravilnik delavstva pa ostane v ce-
loti tak kot je, ker velja za vse državijske rud-
nike. Minister si je potem ogledal še rudniško
žgališnico ter ob 5. popoldne zapustil Idrijo. Me-
moriandum, ki ga pošlje deputacija mestne ob-
čine, pričujemo v »Zarji«. Čudno je le to, da
gospodje niso opozorili ministra, naj bi si ogle-
dal tudi rud. ljudsko šolo, če so ga vodili že
p vseh državnih napravah. Če bo kaj uspeha,
nam pokaže bodočnost.

— **Shod članov Občnega konsumnega**
društva po § 2 bo v nedeljo dne 1. septembra
v Spodnji Idriji ob 1. popoldne. Člani v Spodnji
Idriji in okolici so naprošeni, naj se vsi udeležijo.

— **Drugi sestanek za železniško progo**
Škofja Loka, Idrija, Sv. Lucija je bil dne
27. t. m. v Srednji vasi pri Poljanah. O raz-
pravi tega sestanka bomo še poročali.

— **Socialno dramo »Kralj na Betajnovi«**
je uprizorila naša mladinska Zveza na čast de-
setletnice kolesarskega društva »Sloge« v so-
boto dne 24. t. m. Težko Cinkarjevo delo so
igralci častno doigrali. Tudi udeležba na pri-
redbi je bila povoljna. Le naša inteligenca ne
čuti potrebe posejati delavskih priredb. Ljubše
so ji vse separatistične uprizoritve, dasi vedno
vse povsod čez nje zabavlja. Pa s te strani se
bomo že še videli.

— **Nezvest blagajnik.** Ivana Podobnika,
blagajnika »Občnega konsumnega društva« v
Idriji, so večerj popoldne soglasno spoznali po-
rotniki za krivega, da je zase pridržal od izro-
čenega mu denarja znesek presegač 2000 K.
Predsednik senata je nato izrekel sodbo, s
katero se je obsodil Podobnik po § 184 kazens-
kega zakona na poldrugeto leto težke ječe; so-
dišče je uvaževalo razne olajševalne okoliščine.
Našim čitateljem je Podobnikovo dejanje
deloma že znano, ker smo o njem že poročali.
Podobnik je upokojen rudar, kot tak je bil dol-
go vrsto let — od leta 1902 dalje član načelstva
občnega konsumnega društva; opravljal je bla-
gajniške posle. Za to delo je dobival nagrado in
sicer prva leta manjšo, po 24 K, potem 60 K,
nazadnje 100 K na mesec. Užival je pa neome-
jeno zaupanje društva; svoje delo je opravljal
vestno in natančno. Kar se je tikalo dela za
društvo samo, je bilo do zadnjega vse v redu.
Društvo je pa z odborom bratovske skladnice
kupovalo slanine, prišli so vsak mesec po trije,
pa tudi po 4 zaboji na »Občno konz. društvo v
Idriji«. Odbor bratovske skladnice je vzel po
dve ali tri zase ter svoto za to blago po svo-
jem blagajniku oddal I. Podobniku kot blagajni-
ku »Občnega konz. društva. Pravzaprav ni
imelo »Občno konz. društvo« s tem nič dru-
gega opraviti, le naročalo se je blago na svoj
račun, blagajnik pa je imel plačati skupen rač-
un. Tako, da je bilo to skoro čisto Podobniko-

vo opravilo, ki se in ukaio splošnega obrata
društva. Kakor rečeno, je užival Janez Podob-
nik neomejeno zaupanje tako članov odbora
Bratovske skladnice kakor onih odbora »Ob-
čnega konz. društva«. Blagajna »Občnega
konz. društva« — naj jo je revidiralo načelstvo
ali nadzorstvo — naj je prišel uradni revizor —
je bila vedno v redu. Letni zaključek l. 1908,
1909, 1910 in 1911 — pa niso izkazovali tistega
prebitka, ki ga je odbor pričakoval kot uspeh
svojega neumornega dela. Izkal je napake —
pri kalkulaciji blaga, v skladiščih, v mlinu, pri
kreditnem poslovanju, — ali vse zaman; na na-
pako ni bilo mogoče priti. Bil je uradni revizor
na reviziji, pa je istokot bil njegov trud brez-
uspešen. Letos junija meseca se je pa odbor od-
ločil kontrolirati tudi ono poslovanje, ki prav-
zaprav ni spadalo v njegov delokrog — to je,
da je pregledal vso manipulacijo pri slanimi od
l. 1906 oz. 1907 dalje. In tu je zasčil krivca, ki
je uničeval trud odbora »Občnega konz. dru-
štva«. Blagajnik Ivan Podobnik je denar od ob-
dora Bratovske skladnice v resnici sprejemal,
vknjižil ga je pa vsako leto po več tisoč manj
nego ga je prejel. Račune za slanine je pa v
redu plačeval z denarjem »Občnega konz. dru-
štva«. Računi za slanine so bili posebno pla-
čani, le denarja za nje ni Podobnik v polnem
obsegu oddajal v blagajno »Občnega konz.
društva«. Takoj je bil Podobnik suspendiran od
službe in sklical se je občni zbor članov, kate-
rim se je zadeva pojasnila. Občni zbor je skle-
nil, da krivca izroči sodišču, ki ga je aretiralo
ter delo v preiskovalni zapor. — Obtožnica, ki
jo je v uvodu večerajšnje razprave podal c. kr.
državni pravdnik, je povedala, da je poveril
Ivan Podobnik 16.673 kron ter še potom enega
potvrjenega čeka 1013 K 34 vin. Podobnik je
priznal dejanje v polnem obsegu. Izgovarjal se
je, da je imel premalo plače, ter da je bil v sili.
Priče, ki so bile povabljene, so obtožbo pot-
rdile. Zagovornik dr. M. Pirc je v dokaj intere-
santnem govoru navedel, da je bil obtoženec
res v sili, da mu z njegovo nizko plačo ni bilo
mogoče izhajati — kar si je prisvojil, si je le v
sili prisvojil. Apeliral je na porotnike, da naj
ga oprostijo. Državni pravdnik je priznal, da ni
Ivan Podobnik imel velike plače — dejal je, da
je imel majhno — ampak postavil se je na stali-
šče, da je obtoženec zagrešil veliko hudodel-
stvo, ker je okradel še siromakejšee nego je bil
sam. Predsednik dvorni svetnik Pajk je v re-
sumeu povdarjal, da je krivda brez dvombe
evidentna — da pa tudi ni upoštevati sile, ker
je ni bilo za tako dejanje. In porotniki so izrekli
svoj: kriv je. Tako se je pred sodiščem završila
tragedija, ki bo gotovo še v časopisih tolna-
čena na razne načine. Tudi mi se bomo pečali
z njo, ker je v marsikakem oziru zanimiva in
poučna.

— **Ameriška pisma na ljubljanski pošti.**
Dne 28. februarja je dobila ljubljanska pošta
reklamacijo zaradi nekega priporočenega pisma
iz Amerike. Pismo je bilo naslovljeno na
Katarino Vašek. Ljubljanska pošta je iskala
pismo, toda brez uspeha, pisma ni bilo. Dne
12. aprila pa pride zopet neka reklamacija iz
Amerike glede rekomandiranega pisma, na-
slovljeno na Lapajnara v Ljubljani. Tudi tega
pisma niso mogli najti. Slučaj pa je odkril, da
sta obe pismi, ki sta bili reklamirani, prišli v
Ljubljano in na ljubljanski pošti izginiti. Pri is-
kanju so namreč našli neko dostavnico za re-
komandirana pisma, na kateri dostavnici je bi-
lo ime zbrisano in drugo napisano. Obrobna
zaporedna številka pisma pa je izkazala, da
pismo pod to številko nima pravega imena. To
je bil jasen dokaz, da je bilo pismo ukradeno in
dostavnica nalašč z napačnim imenom pre-
skrbljena. Dostavnico je izpolnil poštni pod-
uradnik Matija Sintič, in sum je letel nanj, da
si je on pismi prilastil in ju napačno vknjižil na
dostavnico. Ko ga je še tisti dan pozval k sebi
poštni nadoskrbnik v Ljubljani, Josip Strukelj,
je obtoženec končno priznal, da je obe pismi
vzel, toda on je trdil, da ni bilo v pismih nič
denarja. Sintič je vpisal v dostavnico mesto
imen Vašek in Lapajnara izmišljeni imeni Ca-
dutto in Tomboto, katerih ljudi sploh v Ljublja-
ni ni. Po ovadbi pa je Sintič svoje priznanje
umaknil in danes pred porotno obravnavo od-

ločno taji vsako krivdo. Obravnava se vrši
pod predsedstvom dvornega svetnika Pajka,
državni pravdnik je dr. Neuperger, zagovornik
pa dr. Zirovnik, Matija Sintič, ki ni hodil v
šolo, marveč se je izobrazil pri vojakih, je pri-
šel k pošti s certifikatom in služi pri pošti že
šest let. Bil je do sedaj še nekaznovan. Kot že
omenjeno, obtoženec krivdo zanika. Kot priča
zaslišani nadoskrbnik Strukelj ponovi svojo
prejšnjo trditve, da mu je Sintič krivdo priznal
in da je še celo obljubil, da bo pri priliki škodo
povrnil. Razjasnil je cel položaj, kako se je pri-
šlo goljufiji na sled, in jasno obrazložil, da sta
omenjeni pismi prišli v Ljubljano in da jih je
ukradel Sintič. Kot že omenjeno, je pozabil
zbrisati pri enem usodno številko, ki ga je iz-
dala, pri drugem pa je ime tako slabo zbrisal,
da se je prvotno ime še lahko prebralo. Sintič
tudi vprično nadoskrbnika priči v obraz, da
bi bil kdaj priznal, vendar pa prizna na vpra-
šanje predsednika, da oskrbniku ne očita laži.
Pravi, da je on star »žandar« in tako navajen
tiste stroge discipline, da odgovori vsakemu
predstojniku »ja« in morda je tudi takrat na-
doskrbniku v zmedenosti odgovoril na kako
vprašanje, ki ga morda ni razumel, z »ja«. Va-
šekova je izpovedala, da ji je mož pisal iz
Amerike, da ji je poslal denar. Toda ona pisma
ni dobila in je pismo nato reklamirala. V pismu
je bilo po navedbi moža deset dolarjev. Tudi
Lapajnara je dobil pismo od svojega sina iz Ame-
rike, da je odposlal denar. Denarja pa ni bilo.
Sin je poslal v pismu očetu dva dolarja. Po vseh
teh izpovedbah Sintič še vedno dosledno taji.
Zagovarja se jako nerodno in zaide večkrat v
nesoglasja. Po kratkih govorih držav. pravd-
nika in zastopnika je stavilo sodišče porotni-
kom vprašanje glede hudodelstva zlorabe ur-
adne oblasti, katero je storil Sintič kot poštni
poduradnik, da je odprl dve pismi in si prilas-
til 12 dolarjev. Porotniki so to vprašanje pot-
rdili z 8 glasovi. Poštni erar zahteva odškod-
nino sto kron, državni pravdnik in zagovornik
pa navajata več olajševalnih okoliščin glede
izmere kazni. **Sodišče je obsodilo Sintiča na**
osem mesecev težke ječe, poostrene vsak me-
sec s postom in trdim ležiščem. Tudi mora Sin-
tič povrniti poštному erarju škodo sto kron.

— **Umor v Čeljah pred poroto.** V Čeljah
pri Ilirski Bistrici se je zgodila 8. maja t. l. kr-
vava tragedija. 89letni prevzitar Martin Frank
je zabodel z velikim kuhinjskim nožem svojo
sovražnico snego Ivano Frank. Stari Martin je
zapustil pred kratkimi 25 leti sinu Janezu v do-
brem stanju precejšnje posestvo. Sin je pa z
nerednim življenjem in slabim gospodarstvom
kmalu zavezil in dal povoda sodnji, da je pose-
gla vmes. Zapravljivega sina je dala pod kura-
telo, a velik del zadolženega posestva pro-
dala. Od tega časa je bil v družini Frankovih
pravi pekel. Kregali, pretepali in preganjali so
drug drugega. Dne 8. maja ni hotela snega dati
staremu tastu zajtrka, nakar je Martin odšel od
doma v vinograd. Med potjo je izpil pol os-
minke žganja in se vrnil proti večeru v svojo
hišo. Ravno tisti čas se je vrnila s polja njegova
18letna vnučinja Marija in je on zahteval od
nje večerje. Ona ga je precej osorno zavrnila,
češ, da drugi tudi še niso večerjali, nakar se je
starec čutil užaljenega in zapostavljenega. Za-
čel se je kreg med njim in med vnuki, ki so se
ravnokar vrnili z dela. Prišla je tudi sinaha in
njen mož Janez. Ker se stari le ni dal umiriti,
ga je Janez zgrabil baje precej surovo in ga
vlekel v njegovo sobo. Starec je pa naenkrat
izginil iz sobe na dvorišče in tu je prišlo do
krvavega čina. Ko je sinaha šla iz levega v hišo,
je skočil iz za zida njen tast Martin in ji zasadi-
l v trebuh velik kuhinjski nož. Žena se je naglila
za par korakov naprej in zatulila z divjim gla-
som. Prihiti so otroci. Bil je grozen prizor.
Prišli so sosedje in so odnesli težko ranjeno
žensko v postelj. Poklicali so takoj župnika in
sodnika. Na vprašanje, kdo jo je ranil, je umira-
joč zašepetala svoji hčerki kakor tudi sodniku
najprej brez prisega, a pozneje pod prisego:
»stari«. Poslali so po zdravnika v Ilirsko Bi-
strico, a ko je drrdal voz po rečniku, je mlada
mati že izdihnila. Oster nož ji je prerezal trebu-
šno votlino, iz katere je viselo kakih 20 cm
črevesa, nakar je sledilo vnetje trebušne vot-

line in za njo smrt. Stari morilec se je potegnil
po dejanju v svojo sobo in odgovarjal oblega-
jočim in zgražajočim se vaščanom: »Kar sem
storil sem storil. Kavo naj bi mi bila dala«. Drugo
jutro so ga odpeljali orožniki v
Ilirsko Bistrico in nato v preiskovalne zapo-
re deželne sodnije v Ljubljani. Včeraj je stal
stari morilec pred porotniki; priznava svojo
krivdo, zanikava pa, da bi imel namen umoriti
snego. Zaslišanih je bilo 11 prič, deloma iz so-
rodništva deloma hišni sosedje. Sin Janez in
nekaj mlajših vnukov je pričevanje odklonilo.
Ostali so izpovedali za starega očeta kakor
smo v kratko gori opisali. Posebno vprašanje
se je stavilo glede morilskega noža. Dotični nož
so imeli Frankovi dalj časa za kuhinjsko po-
rabo. Enkrat po Božiču je pa nož naenkrat iz-
ginil. Vzel ga je stari Martin in ga skril v svoji
sobi. Od začetka je govoril pred sodnijo, da ga
je imel na polici, a že popoldne je priznal, da
je imel skritega pod svojo skrinjo za vsakdanje
potrebe. Po izpovedbi prič sta izrekla svoje
mnenje zdravniška izvedenca dr. Schuster in
dr. Plečnik. Oba sta izjavila, da je obtože-
nec sicer normalen človek, a je vsled duševne
in telesne starostne oslabelosti izgubil v hipu po-
četja tisto zavest, ki upravičuje pri zdravih
ljudih vpis dejanja v krivdo. Izvršil je
delo v momentalni zmotenosti svoje dušev-
nosti. Državni pravdnik je bil nasproten tema
mnenju in predložil, da se razprava preloži v
svrhu zaslišanja novih izvedencev. O tem je
sklepal sodni senat in predlog držav. pravdnika
z ozirom na § 125 k. pr. r. zavrnil. Sodni senat
je stavil nato na porotnike tri vprašanja:
ali je starec izvršil hudodelstvo umora ali
hudodelstvo uboja in končno dodatno vpra-
šanje, ali je storil dejanje v momentani duševni
zmedenosti. Porotniki so prvo vprašanje zani-
kali z vsemi glasovi, drugo z vsemi glasovi, a
zadnje z dvetretjinsko večino potrdili. Nata-
izrek porotnikov je sodišče obtoženca oprosti-
lo. Državni pravdnik je vložil ničnostno pritož-
bo. Obtoženec se je s sklenjenimi rokami so-
dnikom zahvalil na milostni sodbi. Bil je sploh
tekem cele razprave precej ginjen in je večkrat
brisal solze iz oči in mlo stokal.

— **Poboj v Pijavcih** V noči od binkoštno-
sobote na nedeljo so v gost. pri Skafarju v Pi-
javcih sedeli mladi fantje pri kvartah in pijači.
Po 11. uri stopi v gostilno Vincenc Žitnik, fant,
ki je na glasu velikega pretepača. Vstopil je
oborožen z žilavko, pričvrščeno z železno
kroglo. Prišel je izzivati, češ, ne bojim se ne
boga ne hudiča, ne vseh fantov. Pa se je dal
pogovoriti ter plačal še za dve steklenici piva.
Proti polnoči pa se je družba podala iz Skafar-
jeve gostilne proti Sirclevi gostilni. Šli so po-
razdeljeni v dveh družbah. V sprednji družbi
je bil tudi Franc Zorc, v družbi za njim pa
rogovilež Žitnik. Ko so prvi pričeli peti, se jim
pridruži zaostala Žitnikova družba. Žitnik je
zopet začel izzivati ter se praviati z fantoma
Repovš in Rus. Enemu izmed teh fantov je celo
predlagal: tu imaš roko, pa se dajva tepsti, da
bo šlo brez tožbe. Žitnik je res ponujal roko,
a oni fant ni hotel skleniti take kupčije. Ker Žit-
nik le ni miroval, ga je še Zorc posvaril, naj
miruje. Vinjenega Žitnika je ta Zorcov opomin
posebno razkačil. Skočil je proti njemu s kli-
cem: Kaj pa tebe skrbi. Prijel ga je z eno roko
ter ga odrinil z besedami: »auf! zdaj pa
udrimo!« in je udaril Zorca z omenjeno ži-
lovko po glavi. Zorc razburjen, se obrne,
vzame Repovšu krepelc iz roke, se hitro
obrne, pa lopne dvakrat po Žitnikovi glavi. Žit-
nik se je takoj zgrudil na tla ter brez kakega
glasu umrl na sredi ceste. Zorc pa to še ni
bilo zadosti. Že ko se je odstranil od mrtvega,
je šel še enkrat nazaj, pa mrtvemu prisolil par
udarcev po zadnjici. Nato so nekaj časa še po-
čakali. Ker pa na cesti leželi Žitnik le ni dal
sledi življenja o sebi, so šli fantje pogledat in
se takoj prepričali, da Žitnik ne bo nikdar
in nikomur več nagajal. Mrtveca so prevlekli
v stran iz ceste, potem pa, ne da bi koga ob-
vestili o smrti, se razšli domov. Uboja obtoženi
Franc Zorc, šele 19 let star, prizna svoje de-
janje; zagovarja se z razburjenostjo vsled
Žitnikovega napada. Priče izpovedo, da takrat,
ko je bil Žitnik prvič Zorca udaril in dvignil

MAKSIM GORKIJ:

Solnce jetnikov.

I.

Šestindvajset nas je bilo — šestindvajset
živih strojev, zaprtih v vlažno klet, kjer smo
delali preste in pražen prepečenec ter od jutra
do večera gnetli testo. Okna naše kleti so gle-
dala v pred njimi izkopano jamo, ki je bila ob-
ložena z rdečo opeko in ki je bila od vlage ze-
lena; okviri oken so bili na zunanji strani z
gosto železno mrežo omreženi, solnčna svet-
loba ni mogla prodirati do nas skozi šipe, ki so
bile gosto posute s prahom od moke. Naš go-
spodar je okna okoval zaraditega z železnim
omrežjem, da ne bi mogli podariti nobenega
koščka njegovega kruha beračem ali pa onim
od naših tovarišev, ki so stradali, ker niso do-
bili dela; naš gospodar nas je nazival lopove
in nam je dajal opoldne namesto mesa — po-
kvarjene vampe. Dušeče, tesno je bilo naše živ-
ljenje v kamniti omari, pod nizkim, težkim stro-
pom, prepreženim s sajami in pajčevinami.
Težko in slabo nam je bilo med debelim zi-
dovjem, poslikanim z nesnago in plesnobo...
Ob petih zjutraj smo vstajali, ne da bi se bili
naspati in — topo, brezbržno — smo sedli že
ob šestih za mizo in delali preste iz testa, ki
so ga pripravili naši tovariši za nas med ča-
som, ko smo še spali. In ves dan, od jutra do
desetih zvečer, so sedeli nekateri od nas za
mizo, odvijali čistično testo, zibajoč se sem in
tja, da ne bi postali trdi, in drugi so mesili mo-
ko z vodo. Globokomno in melanholično je
žobrnela ves dan voda v kotlu, kjer so se ku-
hale preste, hitro in jezno je ropotala pekarje-
va lopata po tleh peči, metajoč splozlo, kuha-
no testo na razbeljeno opeko. Od jutra do ve-
čera so gorela drva na eni strani peči, rdeči žar

plamena je trepetal na stein delavnice, kakor bi
nas tiho zasmehoval. Velikanska peč je bila
kakor neoblikovana glava praviljicega po-
šastnega nestvora, kakor bi ga bilo dvignilo iz
tal je odprl svoje široko žrelo polno prežarnega
ognja, izdihoval vročino v nas in gledal z
obema črnima globinama odduškovima nad
čelom na naše brezkončno delo. Ti dve temni
globini sta bili liki oči — neusmiljene, brezstra-
sne oči pošastnega nestvora: zrla so na nas
venomer z istim temnim pogledom, kakor
bi se bile že utrudile od večnega gledanja na
sužnje, ki jih zaničujejo z onim hladnim zani-
čevanjem modrosti, ki nič človeškega več ne
pričakuje od njih.

Dan za dnem, v prahu moke, v nesnagi,
ki so jo prinašale naše noge iz dvorišča, v de-
beli, nasičeni sopari smo izvajali testo in
delali preste, škropeč jih z našim znojem. In
sovražili smo naše delo, z jedkim sovraštvom,
nikdar nismo jedli tega, kar so naredile naše
roke, namesto prest smo imeli rajše črn kruh.
Ob dolgi mizi smo si sedeli nasproti — devet
proti devetim — pregibali v teku dolgih ur
mehanično roke in prste, in tako smo bili vajeni
našega dela, da niti zasledovali nismo naših
gibov. In tako temeljito smo opazovali drug
drugega, da je vsak od nas poznal vse gube
v obrazih svojih tovarišev. O ničemer se nismo
imeli pomenkovati, tega smo bili vajeni, da smo
molčali ves čas, razen če nismo zabavljali —
ker vedno se najde nekaj, da se lahko zabav-
lja čez ljudi, posebno pa čez naše tovariše. Ali
tudi to smo malokdaj storili — kaj pa naj člo-
vek zakrivi, če je napol mrtev, če je — kakor
malik, če zadušijo vse njegovo čuvstvanje te-
ža dela? Ali molčanje je le onim grozno in muč-
no, ki so že vse povedali in katerim ni ostalo
ničesar več, da bi še povedali; ljudem pa, ki
še niso pričeli govoriti, je molčanje enostavno

Toda včasih smo peli, naše petje se je pri-
čenjalo takole: sredi dela je nenadoma zazdih-
nil kdo od nas, s težkim vzdihom trudnega ko-
nja in pričel potihoma peti eno od onih zateg-
njenih pesem, katerih milotožni motiv vedno
olajša breme, ki teži dušo pevcu. Eden od nas
poje, nemi prisluškujemo osamljenemu petju,
ki ugaša, ki ga duši težki strop kleti, ugaša ka-
kor majhni plamen ognja na stropi v vlažni je-
senski noči, ko visi sivo nebo s svinčeno težo
nad zemljo. Pevcu se pridruži drug — zdaj
ploveta že dva glasova tiho in boječe skozi so-
paro naše tesne globeli. In hipoma vpadе več
glasov naenkrat v petje — vzdigne se kakor
val, postaja močnejši in glasnejši, in tako je,
kakor bi se razmikale vlažne, težke stene naše
kamenite ječe...

na široko s svetlim žarom solnca, in sam sebe
medsebojno uglašeni glasovi napolnjujejo de-
lavnico; petju je tesno v njej; udarja ob kame-
nite stene, stoka, joka in zbujta srce, s tiho, pi-
kro bolečostjo, oživlja bol starih ran in zbujta tu-
go... Pevci zdihujejo globoko in težko; neka-
teri nenadoma preneha peti, dolgo posluša pet-
je tovarišev in zopet iznova zliva svoj glas v
splošni val. Nekateri, ki je boječe zaklical
»oh«, poje z zaprtimi očmi in morda se mu zdi
gosti, široki val glasov pot v daljavo, posuta
na široko s svetlim žarom solnca, in sam sebi
vidi, kako hodi po njej...

Plamen v peči plapolala neprestano, nepre-
stano brska pekarjeva lopata čez opeko, žu-
bori voda v kotlu, trepeče žar ognja na steni,
potihoma se smehljajoč... In mi pojemo s tu-
jimi besedami o naši topi boli, o težki bojazni
živih ljudi, ki so oropani solnca, hrepenjenja
sužnje. Tako smo živeli, šestindvajsetorica, v
kleti velike, kamenite hiše, in življenje je bilo
tako težko, kakor bi bila vsa tri nadstropja hiše
naravnost zgrajena na naših ramenih.

II.

Tod razen petja smo imeli še nekaj lepe-
ga, še nekaj, kar smo ljubili, kar nam je mor-
da nadomeščalo solnce. V drugem nadstropju
naše hiše je stanovala vezilja in med njenimi
pomočnicami je živel pri njej tudi 16letna hiš-
nica Tanja. Vsako jutro se je naslonil droben,
rožnat obrazček z modrimi veselimi očmi na
steklo okenca, ki je bilo v durih iz veže v našo
delavnico, in jassen, prijazen glas nam je za-
klical:

»Dajte, prest, jetniki!«

Na ta znani, jasni glas smo se okrenili vsi
in gledali veselo in dobrovoljno v čisto deklči-
no lice, ki se nam je prijazno smehljalo. Prijet-
na navada nam je bilo gledati nos, ki se je plo-
ščato pritiskal na šipo in drobne, bele zobe, ki
so se svetlikali izza od smeha odprtih rožnatih
usten. Planili smo in se suvali, da bi bili odprli
vrata in — tedaj že pride, tako veselo in lju-
bezniva, k nam, držeč predpasnik predse, sto-
ji pred nami, z nagnjeno glavo, stoji in se ne-
prestano smehlja. Dolga, debela kita, kostanje-
vornjavah las, ji pada čez ramo in leži na prsih.
Mi umazani, temni, grdi ljudje zremo k njej
gori — prag je za štiri stopnice viši od tal —
zremo k njej s povzdignjenimi glavami, želimo
ji dobro jutro in ji govorimo posebne besede
— samo za njo jih najdemo. V pogovru z njo
postajajo naši glasovi bolj mehki in naše šale
nedolžnejše. Za njo smo imeli — same posebn-
nosti. Pek je vzel iz peči najbolj rujava in naj-
bolj zapečene preste iz peči in jih ročno zagnal
Tanji v predpasnik.

»Le glej, da ne prideš mojstru v pest,« jo
vedno svarimo. Hudomušno se nasmeje in nam
veselo zakliče:

»Zdravi, jetniki!« in izgine naglo kakor
miška.

(Dalje.)

Cenik zastoj in poštne prosto.

Žilovko k drugemu udarcu, je Zorčev tovariš Rus prijel za žilovko, a Umek je žitnika držal za ramo, tako, da je bil žitnik razorožen, da torej Zorč ni bil v silobranu ali v bojazni, da ga žitnik se enkrat udari, žitnikovo smrt se smatrajo izvedeni kot »šok«. Porotnikom se je stavilo eno glavno vprašanje na uboj iz sovražnega namena. Obtožbo je zastopal dr. Hočev, zagovorništvu dr. Segula; senatu je predsedoval d. sod. svet. Žmavc, prisednika d. sod. svet. Jarc in sodnik Kuder. Že med posvetovanjem so porotniki zahtevali še dodatno vprašanje na silobran. Ker so porotniki potrdili vprašanje glede prekoračenja silobrana, je bil obtožene od hudodelstva uboja oproščen, obsojen pa zaradi pregreška prekoračenega silobrana na tri mesece strogega zapor.

— **Potrjeni deželnozborski sklepi.** Cesar je potrdil 19. avgusta dne 25. januarja 1912 sklenjeni sklep kranjskega deželnega zbora, ki dovoljuje občini Vrhnika pobirati leta 1912 130 odstotno in davčni občini Stara Vrhnika glede na interese pri vodovodu 180 odstotno doklado. Nadalje je cesar potrdil sklep, ki dovoljuje občini Postojna v letu 1912 pobirati 120 odstotno občinsko doklado.

— **Avstrijske žrtve bolumske katastrofe.** Dobili smo naslednje dopolnilno poročilo k notici, ki je bila priobčena pod zgornjim naslovom v »Zarji« od 24. avgusta: Izmed navedenih ponesrečencev je bil rojen Salobier v Slivnici na Stajerskem; Lončarič v Ključarovicah na Stajerskem; Božič v Razdelu pri Novi cerkvi na Stajerskem; Verbič v Stični na Dolenjskem; Rainer v Rutli pri Nemškem Plajbergu na Koroškem; Marek v Turnici v breslavlskem okraju na Moravskem; Plučnar v Gorinjah Domažlovicah v tešinskem okraju v Slezi; Dvořak v Plučni, okraj Manetin na Češkem; Terkovnik v Malem Cirkniku pri Šent Rupertu na Dolenjskem.

— **V mestni klavnici so zaklali od 11. avgusta do 18. avgusta 70 volov, 6 bikov, 6 krav, 111 prašičev, 205 telet, 72 koštrunov, 6 kozličev.** Vpeljali so 451 kg mesa, 3 prašiče in 22 telet.

— **Umrlj so v Ljubljani:** Viktor Hofmann, računski svetnik v p., 72 let. — Neža Kosec, zasebnica, 80 let. — Ivan Turk, posestnik, 41 let. — Ivan Kreč, bivši črevljarski pomočnik, 43 let. — Lidija Mravlj, hči sprevidnika lužne železnice, 4 leta. — Primož Trček, užitkar, 70 let. — Zdenka Hudnik, dijakinja, 18 let. — Fran Perko, bivši delavec, 24 let. — Ivan Kepa, sin tovarniškega delavca, 24 let. — Ivan rija Logar, užitkarica, 55 let. — Jerica Kopp, žena izdelovalca glasovirjev, 24 let. — **Nasilnež.** V torek je hlapec Metle peljal pri mitnici na Trnovskem pristanu v mesto opeko in je mitniški paznik od njega zahteval mitnino. Hlapec se je začel prepirati, naposled pa ga obljubil pazniku, da ga bode z opeko, ako ga ne pusti v mesto. Šele došli policijski stražnik je napravil red.

— **S ceste.** V torek je pustil hlapec Ljudovik Cestnik na Bleiweisovi cesti pri peričnem vozičku vpreženega konja in šel v bližnjo hišo po opravkih. Konj je začel z vozička vleteti perilo, katerega je grizel in raztrgal tako, da je napravil perici okoli 5 K škode. — **V Selenburgovi ulici** je pes prišel pod avtomobil. Pes je bil tako poškodovan, da so ga morali oddati konjaču. Lastnik ceni psa precej visoko.

Trst.

— **Uslužbeni glavni skladišč vseh kategorij,** stalno in nestalno nameščeni, organizirani in neorganizirani, so vabljani na važno zborovanje, ki bo v nedeljo 1. septembra t. l. ob 10. popoldne v veliki dvorani Delavskega doma ul. Madonna 15. Na dnevnem redu je spomenica in poročilo o korakih, ki so jih naredili naši poslanci pri oblasti. Dnevni red je torej izredno važen, zato je pričakovati prav obilne udeležbe od vseh prizadetih uslužbencev.

— **Shod ženskega odseka** se vrši tekom meseca septembra. Ženski odsek izvršuje najlepše in uspešneje svojo agitatorično in kulturno nalogo. V zadnjem času so se vršila važna zborovanja in seje tega odseka. Ker odsek kaže veselo napredovanje, se je sklenilo prirediti v teku meseca septembra shod. Slednjemu in sodelujočim pripravljamo že zdaj najlepšo agitacijo za shod.

— **Delavsko izobraževalno društvo** pri Sv. M. Magdaleni spodnji prirediti v nedeljo dne 8. septembra 1912 ob 4. popoldne veliko vrtno veselico v gostilni pri Padovanu na Katinari. Na veselici bo svrtila godba zidarske organizacije. Društveni zbor bo proizvajal lepe nove zborke. Domači diletantje pa bodo vpriporili burko v enem dejanju »Mesalino«. Sodruga domače in iz bližnjih krajev vabimo že sedaj, da se udeležijo te veselice v velikem številu.

— **Proslava Antona Aškerc** se vrši dne 5. in 6. oktobra t. l. v Delavskem domu. V soboto zvečer, dne 5. oktobra predava o Antonu Aškercu sodrug Ivan Cankar. V nedeljo dne 6. oktobra se pa vrši Aškercov večer. Vpripori se »Red Sv. Jurija« in »Tujka« ter deklamirale njegove najlepše pesmi. Slovensko zavodno delavstvo hoče počastiti na najiskrenejši način pesnika svobode.

— **»Ljudski oder«** si je znatno obogatil svojo lepo knjižnico. Nakupile so vse najnovejše knjige in naročilo vse moderno slovensko in hrvaško časopisje. Knjižnica je imela v zadnjem času izredno velik promet, tako da kljub temu, da je od vsake knjige po tri in tudi več izstisov, še vedno primanjkuje knjig. To napredovanje je značilno in nadvse razveselivo. »Ljudski oder« bo svojo knjižnico še bolj obogatil in število izvodov vsake knjige še pomnožil. Tudi vse podružnice prav lepo napredujejo. V teku prihodnje sezone se bodo vršila važna predavanja. Sodruga in delavce opozarjamo na vse to in jih vabimo, da v še večji meri izvršujejo svojo dolžnost napram društvu. Vsak naj agira in skuša pridobiti vsaj enega novega člana društva, pa bo tem omogočeno še lepše svoje važno poslanstvo.

— **Korespondenčni krožek stenografskega odseka »Ljudskega odra«** se je ustanovil pretečni teden. Tako stenografski odsek kakor korespondenčni krožek štejeta prav čedno število članov. In kar je najlepše in značilno, so vsi ti članje delavci. Ker je ustanovitev tega odseka velikega pomena, se nam zdi umestno objaviti nekatere točke iz opravilnika. Odseku je namen gojiti in pospeševati stenografijo in pomagati matici pri splošni izobrazbi. Da doseže svoj namen, prireja odsek učne tečaje za stenografijo, tuje jezike, lepopisje, tečaje slovenskega jezika in drugo. Za nadaljnjo izobrazbo v stenografiji se uredi in vzdržuje stenografska knjižnica in stenografski korespondenčni krožek, ki ni omejen na posamezne kraje in dežele. Ravnotako za druge tečaje. Član odseka je lahko vsaka moška ali ženska oseba, ki je večja stenografije in strojepisja, ali pa če se prikladi za kak tak tečaj, ki ga priredi odsek. Vsak član ima biti obenem član matice. Vsak član ima pravico posluševati se knjižnice stenografskega odseka, »Ljudskega odra« in korespondenčnega krožka, ter udeleževati se zborovanja in tečajev, ki jih prireja odsek ali na matica. Opravičeni navaja poleg teh še važne druge ugodnosti. Delo, ki ga je na tem polju dosedaj izvršil odsek s pomočjo matice, je imelo najlepši uspeh. Če se bo tako nadaljevalo in če se bodo člani v čim večjem številu prikladili, bo odsek še bolj razširil polje svojega delovanja. Odseku je tudi namen ustanoviti podružnice. Ni izključno, da v doglednem času pridemo tudi do stenografske lista. Zdej se vrši stenografski kurz, v soboto dne 31. t. m. se pa prične ponavljajni in obenem začetni tečaj nemškega jezika. Z začetkom meseca oktobra se prične drugi začetni tečaj nemškega jezika, lepopisja in stenografije. Pozneje se bo vršil tečaj italijanskega jezika. Med tem se bodo napravili še drugi tečaji. Vršila se bodo tudi predavanja o jezikovnih in slovničnih predmetih. Kakor je videti pričakuje odsek in »Ljudski oder« ogromno delo. Delo, ki se ga bo gotovo izvršilo v popolni meri. To prepričanje nam daje zavest, da so izvrševanje teh nalog prevzeli zavedni delavci, katerim gre zato tudi vsa čast. Naš »Ljudski oder« se vedno bolj in bolj približuje svojemu cilju, da postane kulturno središče probujočega se slovenskega delavstva v Trstu. Dolžnost vseh s drugov in delavstva je, da mu pomagajo in ga podpirajo pri tem lepem, koristnem, osvobodujočem delu.

— **Iz proste luke.** Razmere volarjev in premikačev zavnil skladišč postajajo od dne do dne neznošnejše. Zatirajo, izkoriščajo in preganjajo se na prav škandalozen način vse one zavedne delavce, ki hočejo biti koristni svoji organizaciji. Vgnezdili so se pri javnih skladiščih razni tiraniki, ki jim je poseben vžitek preganjanje delavstva. Med temi se najbolj odlikuje »delovodja« Sošič. Prava podoba preganjača je. Rentači, vpije, in se znaša, da je kaj. Delavci se ga seveda baje bojijo. Ker niso dovolj močni in zavedni, da bi ga z odporom ukrotili, si skušajo pomagati s prilizovanjem. Niso vsi seveda taki strahopenci. Toda ravno zavoljo tega je stališče one peščice zavednih delavcev tem neznošnejše. Da protežira svoje podrepanke, je naravno. Ni pa naravno in ni lepo, če svoje jezo izliva na druge, bolj resne delavce, godilo se je, da so sodruga, kateri so opozarjali prizadete na nekatere nedostatke pri delu, ki bi utegnile — kakor se je zgodilo — povzročiti nesreče, kar spravili na »raport«. Sodruga — Jožef Habec in Merince Ivan — sta bila poklicana na »sodnijo«, kjer so jima med drugim dejali, da ni dovoljeno opozarjati na eventualne nesreče ko nista pri tej nesreči sama v nevarnosti!!! Povedalo se jima pa ni, da so za vsako nesrečo odgovorni delavci sami. In da se še bolj potrdi ta »princip«, sta bila omenjena dva delavca še kaznovana z globo. Prav lepo! Toda mislimo, da nekoliko več zavednosti in nekoliko večjega zanimanja za organizacijo med temi delavci ne bi škodovalo. Če se z delavci tako ravna, je znamenje, da so ti brez moči. Brez tiste moči, ki si jo delavci pridobijo le s pomočjo organizacije. Skrajni čas je, da se tudi med velikim številom skladiščnih delavcev razširi zavest in zanimanje za lastne razredne interese.

— **Varnost ruskih begunc** v Avstriji. Od nekaj si Avstrija domišlja, da mora biti v vseh ozirih najbolj nazadnjaška država in da mora v tem oziru tekmovali z Rusijo. Pred kratkim se je nahajala v tržaškem pristanišču ruska vojna ladja »Donce«, ki je že odplula v Benetke. Z ladje je pobegnolo 7 mornarjev. Poveljnik ladje je naznanil stvar tržaški policiji ki je vjela pet begunc

dlagi pogodbe med Rusijo in Avstrijo (lep parček!) ki nalaga obema državam, da izročita begunce s trgovinskih in bojnih ladij. Kakor se vidi, imajo ruski begunci v Avstriji lepo varnost. Čudno le, da nimamo v Avstriji kar ruskih sodišč in ruskih rabljev. O sramotni zadevi bo interpelliral sodrug Pitoni v državnem zboru.

Vestnik organizacij.

Osrednji odbor »Vzajemnosti« v Ljubljani ima noč ob 8. v salonu restavracije »International«, Resljeva cesta št. 22 sejo, na katero so vabljene tudi vsi odborniki in nadzorniki ljubljanskih krajevnih ter ženske in mladinske podružnice. Predmet je zelo važen. Prosi se pa točno in zanesljivo udeležbo.

Ljubljanske podružnice »Vzajemnosti«, in sicer: Krakovski-irnovska, Kolodvorska, Poljanska, Sentjakobska, ženska, mladinska in nemška, so vabljene, da se udeležijo po svojih odbornikih in nadzornikih plenarne seje, ki bo noč ob 8. v salonu sodruga Petrica ob Resljevi cesti št. 22. Prosi se za polnoštevilno udeležbo.

Krakovsko-irnovska podružnica »Vzajemnosti« priredi v soboto 31. t. m. ob 8. zvečer diskusijski večer v gostilniških prostorih g. Fr. Breskvarja, Cesta na loko. Ker bo diskusija za vse zanimiva, se vladno vabijo tudi nečlani.

Kovinarji imajo v nedeljo 1. septembra ob 10. popoldne zelo važno sejo. Vsi odborniki naj gotovo pridejo.

Podružnica »Vzajemnosti« v Kranju ima v nedeljo dne 1. septembra ob 3. popoldne v gostilni pri Fidu v Kranju izredni občni zbor. Na udeležbo vladno vabi odbor.

Zadnje vesti.

SKUPNA MINISTRSKA KONFERENCA.

Auffenbergovi topovi.

Budimpešta, 29. avgusta. Ministrski predsednik Lukacs bo odpotoval iz Gasteina, kjer je na počitnicah, v Budimpešto skozi Dunaj, kjer se bo ustavil 15. septembra. Dne 15. septembra ali prihodnji dan bo potem na Dunaju skupna ministrska konferenca, na kateri bo padla odločitev, ali odobravata obedve vladi arterijirsko reformo vojnega ministra Auffenberga in ali dasta svoje dovoljenje, da se postavi prvi rok izdatkov za nove topove že v skupnem proračunu za leto 1913.

DELEGACIJE.

Budimpešta, 29. avgusta. Dne 27. septembra se sestane na Dunaju delegaciji in bosta rešili skupni proračun za tekoče leto.

PODODSEK ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE.

Dunaj, 29. avgusta. Pododsek za socialno zavarovanje se snide 17. septembra in bo nadaljeval svoja posvetovanja če le možno do rešitve socialnozavarovalne predloge.

K ATENTATU NA TISZO.

Budimpešta, 29. avgusta. Preiskovalni sodnik Szlavek je nenadoma zahteval od obtoževalnega senata, naj mu vrne akte o Kovacsu. Zasljal je tudi nove priče, ki izpovedujejo obtežilo za Kovacs in ki naj potrdijo, da je bil Kovacs v momentu atentata pri popolni zavesti. S temi protokoli bodo poslali šele akte na zdravniški senat. Zagovornik je zahteval, da se zaslji tudi one priče, ki so trdile, da je bil Kovacs v momentu atentata nerazsoden. Preiskovalni sodnik je odklonil zagovornikovo zahtevo. Zagovornik je rekural na obtoževalni senat.

VILJEM POTUJE V ŠVICO.

Berlin, 29. avgusta. Bolezen cesarja Viljema se je obrnila nekoliko na bolje, da bo že v par dneh popolnoma okreval. Kljub nasprotovanju zdravnikov se je odločil, da potuje v Švico. Včeraj popoldne je bilo švicarsko poslanstvo obveščeno, da bo odpotoval cesar Viljem 2. septembra v Švico. Program potovanja so nebstveno skrajšali.

NEZGODA AVIATIKA.

Laon, 29. avgusta. Letalec lajtnant Chandenier je padel med poletom pri Crecy sur Serre na zemljo. Med padcem se je aparat užgal. Letalec je zgorel.

ZAROTA MED RUSKIMI MORNARJI.

Peterburg, 29. avgusta. Komisija, ki vodi preiskavo proti mornarjem mornarice Črnega morja, se spoznala 50 mož krivim in jih izročila mornariškemu sodišču. 300 mornarjev, ki so gumljivi, so oddali poveljništvu na suhem.

TURČIJA.

Mladoturški kongres.

Carigrad, 28. avgusta. Bivši minister Talaat je odpotoval v Brusel, kjer bo najbrž zboroval mladoturški kongres, če mu vlada za brani zborovanje v Carigradu.

Odstavljeni uradniki.

Carigrad, 29. avgusta. Generalnega tajnika v notranjem ministrstvu Sikri beja, ki je odličen član komiteja, so odstavili. Iz raznih pokrajinskih mest dobiva vlada depeše, ki zahtevajo, da se odstavijo mladoturški uradniki.

Umori v Armeniji.

Carigrad, 28. avgusta. Armenskemu patriarhatu so došla poročila, iz katerih je razvidno, da je mnogo žeteli za varnost armenskih pokrajin. V vilajetu Bitlis so baje anarhistične razmere. Vse ceste so odrezane od prometa. Kurdi vsak dan more Armenca. Kurdski poglavar Musa bej, ki velja za mladoturka je pisal grozljivo pismo armenskemu vikarju v Musu. V vilajetu Van so umorili sedem Armencev, pet vasi opleni in več Armencev odpeljali.

Vstaja v Jemenu.

Carigrad, 29. avgusta. Porti je došla vest, da so se vsi šejki v Azirju udali. Eba ni več v nevarnosti. Poveljnik turških čet v Jemenu poroča, da je Sajd Idriza v več bitkah potolkel in vrgel nazaj.

Mladoturški kongres

Solun, 29. avgusta. Mladoturški kongres se bo pečal kongres z temi vprašanji: 1. ali naj se stranka udeležijo novih volitev; 2. Kako stališče naj se zavzame do nameravane decentralizacije; 3. pod katerimi pogoji se lahko

sklene mir z Italijo; 4. ali naj se preloži sedež centralnega komiteja v Carigrad ali ne.

ČRNOGORSKI-TURŠKI KONFLIKT.

Ranjen Črnogorec.

Cetinje, 29. avgusta. Pri črnogorski stražnici Suma v Velikem so turški vojaki težko ranili črnogorskega podčastnika.

Turški napad.

Cetinje, 29. avgusta. Oddelek turških mejnih vojakov je prekorachil pod Kodranom črnogorsko mejo in oddal strele na Črnogorce, ki so delali. Obenem so pričeli Turki močno streljati iz svojih okopov in trdnjav na črnogorsko prebivalstvo ob črti Velike. Tisti čas so obstreljevali Turki črnogorsko stražo ob Tetrebinkju. Slednjic so Turke pregnali s črnogorskega ozemlja.

Črna gora in velevlasti.

Carigrad, 28. avgusta. Črna gora se je obrnila do velevlasti, naj delajo na to, da prenehajo konflikti na meji, ki jih povzročajo streljanje turških čet. V enakem smislu je storil korake tudi črnogorski poslanec na porti, ki je povdarjal potrebo, da se sestavijo obmejne čete in častniki iz mirnejših elementov.

ALBANIJA.

Solun, 28. avgusta. Iz Drinopolja v Čuprili poslano čete so se zopet vrnile. Vlada je odredila strogo preiskavo z ozirom na vesti, da so Srbi v Kosovskem vilajetu v nevarnosti in je bilo več umorjenih; o tem ni še nobenih uradnih poročil.

Boji.

Solun, 28. avgusta. Črnogorci so opleni mohamedansko vas Zovice in jo zažgali. Med Malisori in vojaštvom je prišlo blizu Elbasana do srditega boja. Malisori so izgubili 19 mož in so se morali umakniti.

ITALIJANSKO - TURŠKA VOJNA.

Jafo, 29. avgusta. Pred Jafo je dospelo šest italijanskih bojnih ladij. Tri so odplule dalje proti severu, tri oklopne križarke so zasidrane pred Jafo.

Carigrad, 29. avgusta. Tri italijanske križarke so preiskale v pristanišču v Jafi nemški parnik.

ZAKON O PANAMSKEM PREKOPU.

Washington, 29. avgusta. Angleški zastopnik vlade je izročil ameriškemu državnemu svetu spomenico, v kateri izreka, da če se ne doseže povoljno sporazumljenje zaradi zakona o panamskem prekopu, se bo angleška vlada obrnila na razsodišče v Haagu.

MAROKO.

Pariz, 29. avgusta. Čete pod poveljstvom polkovnika Mangina so še vedno pri Bu-el-Albe. Predsnočnim je dospel v Meša - ben - Abu glavni poveljnik general Lyautey, ki se bo v najkrajšem času pridružil četam polkovnika Mangina. To znači, kako važnost pripisuje francoska vlada bojem, ki bodo prej ali slej med njenimi četami in El Hibo. El Hibove čete se zbirajo pri Ben - Geriju, komaj 50 kilometrov od francoskega taborišča. Došla je vest, da se je pridružil El Hibi zadnji zvesti Kajd. Kajd Anflus, na katerega so se Francozi zelo zanašali, zbira čete na severu in zahodu, s katerimi hoče iti k El Hibiju. Iz južnih pokrajin poročajo, da tudi tam vedno bolj narašča El Hibijev vpliv in da so zopet ropali v Makerešu in okolici. Proti Makerešu ne morejo prodirati Francozi, ker je neznošna vročina. Dalje poročajo, da so prisilili Francozi z grožnjami El Glauja, da jim izroči El Hibo.

Casablanca, 28. avgusta. El Hibijeve čete so napadle 25. t. m. taborišče Suk - el - Arba, a so jih Francozi odgnali. El Hibi ima velike izgube.

SUNYATSENOVA NOVA STRANKA.

London, 29. avgusta. Sunyatsenovo bivanje v Pekingju bo imelo dalekosežne posledice in bo popolnoma preustrojilo politične stranke. Včeraj je Sunyatsen predsedoval zborovanju politične stranke »Tungmenhuj« in še štirih drugih političnih organizacij. Ustanovili so novo stranko, z imenom »Kuomintang« ali nacionalna stranka. V parlamentu, ki se bo sešel v decembru, bo dve tretjini zastopnikov pristal na nove stranke. Vsi politiki so se izrekli za parlamentarizem in vlado strank, tako da bodo sestavljeni bodoči kabineti iz pristalcev nove stranke. S tem bi bila končana Juanšikajeva diktatura. Sunyatsenov načrt, prepredi Kitajsko z mnogobrojnimi načrti je našel pri posvetovanju odobravanje in so ameriški inženirji, ki so prišli s Sunyatsenom že izdelali načrte. V Cungčaju, 21 kilometrov od Pekinga, so ropali v soboto vojaki starih čet in pobili več oseb. Iz Pekinga je zato došlo 25.000 vojakov.

Novice.

* Zaradi juhe. Iz Pariza poročajo: V pariškem predmestju Gentilly vlada splošno razburjenje zaradi: umora ženske. Pekar Bier je bil znan po vsem predmestju zaradi svoje surovosti in je živel s svojo ženo v prepiru. Vsak dan jo je skoraj napadal z nožem in žena je morala iskati zavetja pri sosedih. Pretečeno soboto je prerazal ženi z bodalom skoraj vso roko. Žena se je zgrudila in jokala od bolečin, on pa je dejal surovo: »Zaradi take malenkosti se ne joka. Tako daleč me boš še prignala, da boš res imela vzrok za jokanje in stokanje.« Žena je nato sklenila, da bo zapustila moža. Prihodnje jutro je hotela pobrati svoje stvari iz stanovanja. Ko je prišla, jo je mož čakal in jo zabodel v hrbet. Žena se je mrtva zgrudila. Mož si je popolnoma ravnodušno umil roke, sedel za mizo, da bi obedoval. Pri obedu so ga aretirali. Pred preiskovalnim sodnikom je dejal: »Moja žena me je razdružila vsak dan, nikdar ni bila juha skuhana o pravem času, zato sem jo umoril.«

* Beda gledaliških igralcev v Italiji. Italijanski igralci so imeli te dni v Milanu drugi kongres svoje strokovne organizacije. Kon-

gres je posetilo 35 delegatov, ki so zastopali vsega skup 1700 organiziranih gledaliških igralcev. V zadnjem času so prebivalstvo vseh dežel ponovno opozorili na veliko bedo igralskega osebja. Tudi milanski kongres je pokazal, kako brezupen je deloma položaj italijanskih gledaliških igralcev. V nasprotju z razmerami v Nemčiji in Avstriji na Italijanskem gledališkem igralcu ne angažira gledališki ravnatelj ali lastnik, ampak najame ga ravnatelj igralske družbe in s to družbo nastopa v različnih mestih. Tudi je življenje na potovanju napornejšje, stroški so večji, dohodki negotovnejši itd. Doslej je organizacija v Italiji vsaj to dosegla, da sklepa del večjih in najuglednejših igralskih družb pogodbo z igralci na podlagi zvezine normalne pogodbe. Kongres, ki je delal z veliko vneto in resnostjo, je predvsem zahteval delitev igralskih družb v družbe prvega in drugega reda. Komisija, v katero pošlje zveze gledaliških igralcev, ravnatelji potovnih družb in lastniki gledališč enega delegata, naj izvrši to razredbo. Za vse družbe prvega reda se zahteva, da dovoli gledališkemu igralcem letne dohodke in mesec dni počitnic na leto. V teku kongresnih razprav se je pojavilo teženje, da se tudi pri nadaljnjih zahtevah družbe drugega reda manj obremene; toda to teženje ni moglo prodrati. Pri vprašanju o preskrbovanju kostumov je večina zahtevala, da morajo vse zgodovinske kostume do leta 1845. izvzeti Goldonijeva doba preskrbeti družbeni ravnatelji. Kako velikansko je izkoriščanje gledališkega igralskega proletariata, je razvidno iz zahtev, da se dovoli dvanajsturni maksimalni delovnik. Čas vožnje po železnici naj se vračuna v delovno dobo. Pri vprašanju o minimalni mezdi je kongres odklonil slehrno razliko med družbami prvega in drugega reda. Z ozirom na to, da mnoge družbe znamenitih igralcev še manj plačajo, se je zahtevala minimalna meza sedem lir, k čemur pride doklada dveh lir, kakor hitro potujoča družba ne ostane dalje časa kakor en dan na istem kraju. Nadalje zahteva kongres ustanovitev obrtnih sodišč za gledališke igralce, razširjenje ženskega in otroškega varstva nanje in dolžnost ravnateljev, da zavarujejo svoje gledališke igralce pri svobodni pomožni blagajni »Tomaso Salvini« in jim odtrgaajo prispevek od plače. Slednjič so sklenili še povišanje zvezinega prispevka, ki je sedaj za gledališke igralce prvega reda 1 lro 50 centesimov, za igralce drugega reda pa 75 centesimov. Sindikalistični poslanec Marangoni, ki je prisostvoval kongresu, se je ponudil, da zastopa zahteve igralcev v parlamentu. Italijanski gledališki igralci so torej že prišli do spoznanja, da je potreben za izboljšanje njih položaja razredni boj potom strokovne organizacije in zakonodaje. Prej ali slej bodo prišli do njega tudi vsi inteligentni krogi.

*** Zamočena milijonska tatvina.** Nedavno umrlo genoveško vojvodino, staro mater italijanskega kralja, je baje pred časom ukanil za velikansko svoto, namreč milijon lir, mož, ki mu je zelo zaupala. Lepega dne je bil tat izginil in zapustil precejšnjo vrzel v ne ravno velikem premoženju stare dame. Hči vojvodinje, kraljica Margareta je baje želela, da starki prihranijo žalost nad tatvino. Ztegadelj so ji stvar zamočali in hči je iz svojih zasebnih dohodkov pokrila izgubo v materinem premoženju. Sedaj pa je mati mrtva in nobenega razloga ni, da bi tatu še nadalje prizanašali, katerega zločin še ni zastaral. Zlasti resno liče je dobila stvar vsled tega, ker zadnja volja umrle vojvodinje računa z ukradeni svoto in jo odkazuje v različna volila. Zdi se, da vsled tatvine ne bo možno zadovoljiti vseh opravičencev.

*** Kitalec kot matematik.** Polagoma je prodrlo med Evropejci spoštovanje do častitljive kulture Kitajcev, časi, v katerih Evropejec na Kitajsko in njene prebivalce z omadovaževanjem gledal, so pač za vedno položeni v grob preteklosti. Seveda ne bi bilo prišlo nikoli do tega, če bi bili Kitajci nadaljevali v svojem gospodarskem in duševnem razvoju tisto pot, ki so jo ubrali približno v prvem tisočletju po našem časovnem merjenju. Tedaj so bili pač na vseh poljih duševnega dela in v mnogih ozirih tudi s praktičnimi iznajdbami pred zapadnimi deželami. Potem ko je bila zgodovina kitajske kulture bolj znana, se nam že ni nič čudnega zdelo, če smo zvedeli, da so Kitajci temeljne iznajdbe mnogo preje izumili kakor Evropejci. Opozoriti nam je treba samo na stvari kakor kompas, smodnik, porcelan ali rabo kamenitega premoga. Tudi v duševnih znanostih so Kitajci producirali naravnost presenetljive izrednosti. Profesor Smith kaže zdaj v »Popular Science Monthly«, da Kitajci v starem veku tudi v matematiki niso bili za zapadnimi deželami. Okolo leta 1100 pred Kristom je poznal matematik Čovpi pitagorejski izrek in temeljne pojme o trigometriji. Po nekem matematiku, ki je živel v drugem stoletju pred Kristom, celo vemo, da je že leta 2650 pred Kristom neki Kitajec računal z negativnimi števili in uporabljal pravila pravokotnega trikotnika. V petem stoletju po Kristusu je računal neki Kitajec vrednost Ludolfovega števila natanko na šesto decimalno, tri stoletja pozneje pa so znali Kitajci že s tretjo potenco računati.

*** Morilec delavca oproščen.** V Lesini na Italijanskem so bile pred časom delavske demonstracije, v teku katerih je mestni župan Cittadino potegnil revolver in težko ranil dva delavca. Eden ranjenec je umrl naslednji dan. Meščansko časopisje je po stari navadi lagalo ot oči kamenja, s katerim je baje množica obmetavala oblasti, in še o drugih izmišljotinah, da so se morali patriotičnemu čitatelju lasje jeziti. Prijeli so veliko število demonstrantov, vsled energičnega protesta socialističnega časopisja pa so aretirali tudi bojovitega župana. Proces proti demonstrantom je dognal, da so iz množice le posamični kamei leteli; zategadelj so demonstrante kaznovali z nizkimi kaznimi. Preiskava proti županu pa je izkazala, da so bile izstreljene kroglice resnično iz njegovega revolverja, in da je blagorodni gospod župan brez sile prijel za orožje, ker je stal med karabinci, ki so skušali množico pomiriti in orožja niti za uplašenje demonstrantov niso rabili. Kljub temu je imela predpreiskava nepričakovan uspeh, da se je postopanje proti županu ustavilo, ker so prišli gospodje pravični sodniki po vsestranskem razmotrivanju do zaključka, da župan ni ničesar zakrivil. Različna so domnevanja, zakaj so sodniki ustavili postopanje. Mi pa smo mnenja, da je razlog pri roki. Italijansko pravosodje ima zakon, da oprošča morilce delavcev!

Gospodarski pregled.

**** Koncentracija industrijskega kapitala v Združenih državah.** Po zadnjem industrijskem šteju za petletno dobo 1904—1909 je koncentracija kapitala v Združenih državah silno narasla. Ta doba kaže nenavaden razvoj. Število industrijskih obratov je naraslo od 216.180 na 268.491, število mezdskih delavcev od 5.468.000 na 6.615.000 in vrednost njihove letne produkcije od 14.794 milijonov dolarjev na 20.672 milijonov. Nabolj so se pomnožili veleobrati, oni, od katerih proizvajajo vsak na leto za 1 milijon dolarjev in še več. L. 1904. je bilo takih obratov 0,9% vseh obratov, l. 1909. že 1,1%. Ta prirastek je dozdevno majhen; ali že l. 1904. je bilo v teh veleobratih 25,6% in l. 1909. 30,5 procentov vseh industrijskih delavcev, in še večji je bil njihov delež na splošni produkciji: 1904 38%, 1909 43,8%. Se važnejša je pa sprememba lastniške oblike pri obratih. Obrat, ki je last enega kapitalista, vedno bolj izginja. Na njegovo mesto stopajo akcijske družbe. Od industrijskih obratov je bilo 1904 v posesti akcijskih družb 23,6%, l. 1909. pa 25,9%. Pri teh je bilo zaposlenih l. 1904. 70,6%, 1909. že 75,6% vseh mezdskih delavcev in vrednost njihove produkcije je znašala l. 1904. 73,7%, 1909. 79% splošne produkcije. Obrati industrijskih kapitalistov so torej le v neznatni meri deležni splošne industrijske produkcije v Združenih državah. Skoraj vso, štiri petine, imajo akcijske družbe. Industrijski kapitalist je torej danes brez pomena za produktivni proces.

Slovensko delavstvo v Ameriki za svoj list.

Pred dobrimi tremi meseci je »Proletarec« pozval slovensko delavstvo v Ameriki, da zbere tisoč dolarjev (približno 5000 K) za povečanje svojega lista. Poziv je padel na rodovitno zemljo in v primeroma kratkem času je »Proletarec« lahko oznanil, da je delavska požrtvovalnost nabrala za socialistično glasilo — 1155 dolarjev in 68 centov. Po pravici povdarja, da je ta dogodek novo poglavje v zgodovini jugoslovanskega delavskega gibanja v Ameriki. To vaše delo, sodrugi in sodružice, pa je tolikani večje in pomembnejše, če pomislimo, da je storjeno ob največjem navdušenju iz vaših src. Vsa ta svota je zrasla iz niklejev, desetih, »kvodrov« in dolarjev, ki so jih dali prosti, a zavedni delavci! Marsikateri je izročil zadnji cent, ki mu je bil na razpolago, samo da je podprl stvar, katera mu je pri srcu. Častno je število tistih, ki so žrtvovali po en dolar ali dva; redki pa so tisti, ki bi vrgli dolar ali dva kar takole, ne da bi se zanimali za list, ne da bi znali, zakaj dajejo. S ponosom se torej zavedamo, prvič, da je vseh tisoč dolarjev in še več, kar je prišlo za povečanje »Proletarca«, prišlo izključno samo iz delavskih vrst, iz vrst razrednozavednih delavcev; kapitalisti, niti ostali nasprotniki socializma, gotovo niso dali niti centa; in drugič, da so delavci dali sleherni cent iz prepričanja in iz ljubezni do stvar, katero so podprli.

17. avgusta je bilo splošno glasovanje, ali naj začne »Proletarec«, ki je sedaj tednik, izhajati po dvakrat na teden, ali naj se poveča njegov obseg na osem strani. Naj se člani odločijo kakorkoli, gotovo je, da je s povečanjem »Proletarca« izvršen orjaški korak naprej in da ni več daleč čas, ko bodo naši slovenski sodrugi v Ameriki imeli svoj socialističen dnevnik. Sijajna požrtvovalnost, ki so jo dokazali ob pravkar izvršeni kampanji za povečanje časopisa, je najboljša poročila.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Zahvala.

Prostovoljno gasilno društvo Vič - Glince se vsem onim, kateri so prispomogli, da je večina z javno tombolo dne 18. avgusta t. l. bodisi gmotno kakor tudi moralno tako krasno uspela najtopleje zahvaljuje.

Osobito pa je dolžno zahvale cenj. gospodičnam, katere so prodajale srečke, bratskim gasil. društvom za udeležbo veselice ter vsem cenjenim darovalcem dobrot, kateri so pripomogli k lepi svoti prebitka, katera se je plodono naložila za stavbni sklad gasilnega doma.

Vič-Glince, 26. avgusta 1912.

Odbor.

Najnovejše! Najnovejše!

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kamor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Kavarna

se prodaja v Ljubljani iz proste roke.
Pisma je pošiljati pod šifro „kavarna“ pošto ležeče Ljubljana I.

M. Zor, Ljubljana, Sv. Petra c. 38.

oblastveno kcesljontran pokončevalec podgan, miši in mrčes.

Priznalno pismo:

Podpisani potrdim, da je gospod Miroslav Zor izvršil v moji hiši št. 37 in pripadajočem gospodarskem posloju pokončanje miši in podgan, in sicer potom nastavljenja strupenih pastilj. — Tekom osmih dni in še preje ni bilo čutiti nobene živali več. Z uspehom sem zelo zadovoljen ter priporočam gosp. M. Zora v navedeni lastnosti.

Glince, 20. dec. 1911.

Josip Tribuč.

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.
Ficke, Kasel Silos pred vhomom v prosto luko.
Moze, ulica Miramar 1.
Beden, ulica Madonnina št. 2.
Gostilina Internacional, ulica Giovanni Boccaio št. 25
Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).
Pipan, ulica Ponte della Fabra.
Gramaticopulo, Piazza Barriera.
Bruna, ulica del Rivo.
Raitinger, Riva Grumola št. 20.
Hoelil, trafikna na državnem kolodvoru.
Bajc, ulica Ceppa.
Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
Geržina, Rojan.
Benussi, Greta.
Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.
Artuš, Belvedere 57.
Sekovar, Piazza Caserma.

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima doslej deset prodajalen in sicer:

Ljubljana: Sodna ulica 4;
„ Krakovski nasip 10;
„ Vodmat, Bohoričeva ulica;
Šiška: Kolodvorska cesta (v lastni hiši)
Celovška cesta 1;
Vič-Glince: Tržaška cesta;
Jesenice: „pri Ferjanu“;
Jesenice-Fužine: na Savi, „pri Meningerju“;
Koroška Bela: „pri Pristavcu“;
Tržič: „Pot na Bistrico“.

Lastna pekarna je v Šiški, Celovška cesta 1. — Osrednja pisarna: v Šiški, Kolodvorska cesta 56 (v lastni hiši), kjer je tudi glavno skladišče.

V Ljubljani je za pisma: poštini predal 13 (na glavni pošti) ter nabiralnik v prodajalni, Sodna ulica 4. — Čekovni in klerinski račun za denarni promet: št. 75.383 c. kr. poštne hranilnice.

Član društva lahko postane vsakdo, ki je svojepraven. Za pristop se je oglasiti bodisi v kaki prodajalni bodisi v pisarni. Pristopnina znaša 1 K delež 30 K.

Dosedaj so člani prejeli čistega dobička:

leta 1909. K 2035.— (prvo leto)
„ 1910. „ 11365-25
„ 1911. „ 16610-45
Skupaj K 30010-70

Hranilne vloge zadrugnikov se obrestujejo po 5 odstotkov od dne vloge do dne dviga. — Hranilne vloge se sprejemajo v pisarni kakor tudi v prodajalnah proti potrdilu podpisanem po najmanj enem članu načelstva ter prodajalnega poslovođe.

Nadzorstvo.

Načelstvo.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Senk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Sveterk, Zaloška cesta.
Sešark, Šelenburgova ulica.
Suhadole Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, dovska ulica.
Wisiak, Gospodska ulica.
Kleinstejn, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška.
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.

A. Zupančič

knjigovez

v Ljubljani, Slomškova ul. 31.

Slavnemu občinstvu vljudno priporočam mojo knjigovoznico za prijazna naročila vsakovrstnih v mojo stroko spadajočih del, ter jamčim za solidno in točno postrežbo.

Bioglobin

zdravniško priporočeno

dijetično sredstvo.

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.

Odlično jačilno in krepično sredstvo za mlade in stare.

V steklenicah po 3 K 50 vin. in 2 K v vsaki lekarni.